

Laafdienst: 4 december 2011
 Kapelkerk, Laat 80, Alkmaar
 Voorganger: Ytje Poppinga
 Serie: Vrijheid en religie
 Thema: Geroepen tot vrijheid
 Tekst: Galaten 5: 13-15

Lieve mensen, gemeente,

"U bent geroepen vrij te zijn".

Woorden van Paulus in een ver verleden. Ze maken ons op z'n minst nieuwsgierig. Het doet ons op z'n minst vreemd aan. Vrijheid als bijbels begrip? Als er iets is waarvan wij denken dat godsdienst het vooral niet leert, is het vrijheid. Vrijheid is toch een woord van de wereld daarbuiten, van de wereld van verandering en vooruitgang, die maling heeft aan godsdienst?

Vrijheid, daar weten we allemaal het onze van. De roep om vrijheid zingt rond op onze aarde.

Laat ik even spelen met dit begrip.

Vrijheid is in al z'n facetten onlosmakelijk verbonden met onze tijdsgeest en het nieuwe Millennium. Ik denk aan het boek "Freedom" (Vrijheid) van Jonathan Frantzen, waarin hij schrijft over de verleidingen en de last, de zwaarte van vrijheid, dit in een wereld die verwarrend is en dat steeds meer wordt.

Vrijheid, bevrijding, verlossing, nooit meer onderdrukking... horen we klinken in de landen van Noord-Afrika, in het Verre Oosten in Myanmar, in Tibet.

Nooit meer een totalitair regime, nooit meer een dictator die je leven dicteert langs strakke lijnen.

Nee dan liever: vrijheid en democratie, het onlosmakelijke duo dat instaat voor geluk en een goede toekomst.

Inmiddels weten wij hier ook wel beter..... denkt u misschien.

Maar dat doet niet af aan de aantrekkingskracht van 'Vrijheid' en haar evenknie 'Democratie'. Het politieke systeem dat uitgaat van de menselijke vrijheid en waardigheid, waarin de individuele mens telt, deel heeft aan de Demos. In zijn ultieme betekenis wordt de mens hier gekend, erkend en gerespecteerd.

Vrijheid en democratie, waar de rechten van de mens tellen, waar rechten ook verantwoordelijkheid impliceren en daarmee plichten.

Vrijheid.

Proef dit woord eens, fluister het zachtjes tegen jezelf, vrijheid.

Zet in je gedachten eens een stap en laat het woord vrijheid je begeleiden.

Heb je er weet van waar vrijheid jou heeft gebracht?

Heb je er weet van waar vrijheid jou nog kan brengen?

Weet je wat jouw vrijheid is en ben je je deze bewust.

"Kiezen maakt vrij" Echt het is waar...

Maar in onze (westerse) samenleving waarin we kunnen kiezen uit een scala van mogelijkheden op alle levensgebieden, lijkt dit vloeken in de kerk. In het boek "The age of absurdity" - why modern life makes it hard to be happy - van Michael Foley haalt hij de psycholoog Barry Schwarz aan, die onderzoek heeft gedaan naar het maken van keuzes. Hij stelt: we denken dat we het fijn vinden keuzes te hebben, maar ten diepste haten we het te moeten kiezen. We willen een brede range aan opties, maar als ik het één kies, sluit ik het andere uit en dat geeft vervolgens onzekerheid over de juistheid van de keuze. Het is daarom stressvol en naarmate we minder goed tot een keuze kunnen komen, raken we uitgeput. Als je van alles wat wilt, of niet kunt kiezen, ligt tenslotte verlamming en onverschilligheid op de loer.

Aan vrijheid gaat dus iets vooraf. Betreed je blind en blanco de ruimte die Vrijheid heet, dan bots je tegen de wanden van deze ruimte, wordt je gekwetst of waan je je ongenaakbaar!? Of geef je op en blijf je veilig in het midden, om verdere kwetsing te voorkomen.

Wat is onze vrijheid waard, horen we weer uit een andere hoek. Hebben we wel een vrije wil? Kunnen we überhaupt kiezen, of zijn we slechts ons brein aldus Dick Schwab.

En hier is dan Paulus, zijn uitnodiging is een radicale oproep, ook aan ons! U bent geroepen vrij te zijn!

Als je de brief aan de Galaten oppakt, kom je er al snel achter dat Paulus woedend is!

Zonder omhaal valt hij met de deur in huis! Want het is goed mis in Galatië. U was zo goed op weg schrijft hij eerder in hetzelfde hoofdstuk, wie heeft u verhinderd de waarheid te blijven volgen?

Hij schrijft zijn brief met de felheid van een bekeerling. Je zou denken: Paulus, rekent hier meteen af met de rabbijn Saulus die hij ooit was! En misschien was het wel zijn eerste grote afrekening. Niet onaannemelijk, immers de brief aan de Galaten is één van zijn eerste brieven. Het thema dat hier speelt is: Wet of evangelie; gerechtigheid door de mens of door Gods genade, slaafsheid jegens de Wet of Vrijheid in Christus.

Maar - wat is er nu eigenlijk aan de hand? In de stadjes in Galatië, waar Paulus eerder gemeenten had gesticht, bestaat totale verwarring. De gemeenten bestonden voornamelijk uit heidenen, d.w.z. christenen die niet van joodse afkomst waren. Joodse christenen hadden er blijkbaar onrust gezaaid door de eis te stellen, dat men enkel christen kan worden door zich te laten besnijden, zoals de Wet dat voorschrijft aan de Joden. Deze verwarring had kennelijk in 'no-time' een machtsstrijd doen ontstaan over de vraag, wat juist is en wie het in de nieuwe gemeente nu eigenlijk voor het zeggen heeft. De joden-christenen of de heiden-christenen. De besnedenen beroepen zich op de traditie, op de oude rechten en de nieuwkomers op hun beurt, twijfelen aan hun rechten en plichten.

"Ze moesten ze laten castreren, die onruststokers" zijn Paulus laatste woorden voor ons tekstwoord:

"Broeders en zusters, u bent geroepen om vrij te zijn!"

(lezen regels 5:16 - 18)

"U bent geroepen om vrij te zijn!" waarmee hij meteen voorbij gaat aan het geheiligde verbond (de besnijdenis) uit de Wet.

Daarmee bereikt Paulus na al het argumenteren over Wet, geloof, belofte, genade en werken die enen grote conclusie waarom het Christendom HET verschil maakt, namelijk: Vrijheid. en vanuit die vrijheid: Heb uw naaste lief als uzelf. Van daaruit sticht je een gemeenschap van gelijken, door elkaar te dienen, ongeacht afkomst of achtergrond.

Als een christen leven is dus niet(!) een gehoorzaam zijn aan wetten of regels, maar is spontaan, waarvoor regels onnodig zijn. Immers het gaat om de spontane toepassing van het geloof in de liefde. Kerkvader Augustinus' woorden: ama, et fac quod vis (heb lief en doe wat je wilt) zijn regelrecht af te leiden van Paulus denkwijze. Geloof in Christus, in wiens gelaat God zichtbaar werd, is liefde voor Christus, en de liefde voor Christus impliceert de liefde voor de naaste: nl. er zo voor de ander willen zijn, als Hij dat kon, onvoorwaardelijk. De besnijdenis als teken van genade is daarmee volstrekt passé. Dat was mensenwerk en waar de mens nu voor staat is iets groters, nl. om zichzelf door Gods Geest te laten leiden. zich in Gods hand te geven en zo zijn naaste te naderen en lief te hebben als zichzelf.

Deze vrijheid is dus allerm minst een vrijbrief. Geloof in Christus vraagt iets bijzonders en geeft iets bijzonders terug. Het Christelijke motto is dus niet: doe maar wat je wilt, maar: heb lief en doe wat je wilt! In het eerste geval zou het slechts gaan om liefde voor jezelf, eigenliefde zo wilt. Vrijheid juist impliceert verantwoordelijkheid, wees niet uit op je eigenbelang, maar dien elkaar in liefde, realiseer een gemeenschap van gelijkwaardige mensen en daarmee is m.i. ook de verdraagzaamheid gegeven.

Onwillekeurig moet ik denken aan het artikel "de mens als speelgoedauto" van Arnon Grunberg, enige weken geleden in de Groene Amsterdammer. Hij zegt hier: mensen produceren gedrag en vermoedelijk is dat ook het enige, het belangrijkste en meest veelzeggende wat zij produceren. Zijn uiteenzetting over de liefde en de manipulatie die we inzetten om elkaar te beïnvloeden en te domesticeren zou nu afbreuk doen aan de oproep die Paulus in Christus naam doet. Wat dat betreft doet alle hersenonderzoek geen goed aan ons geloof, onze aanname nog tot iets goeds in staat te zijn.

Maar - ook al is het een illusie, dan toch wil ik er graag aan blijven vasthouden.

De Wet van Christus is de Wet van de Liefde. En ook al heeft onze zelfkennis beperkingen, het de weg van zelfkennis en het leren weten wanneer we handelen uit eigenliefde (angst) of uit Liefde, die de grootste uitdaging voor de mens is in onze omgang met elkaar.

Hier geldt geen Wet (in de oude zin) van buitenaf, maar hooguit de regel dat we afspreken met onszelf het als een serieuze zaak te zien, het steeds opnieuw te proberen als we falen. Om in liefde te leven betekent zoveel als, er mee door te gaan om het meer en meer te verfijnen. De Wet van de Liefde impliceert een voortdurend terugvallen op/terug zoeken van de goddelijke inspiratie, een voortdurende afstemming, liever gezegd. Weten waar je eraan

voorbij bent, je eigen weg bent gegaan (even bent afgeslagen) en terug moet naar de bron. Laat je leiden door de Geest, in Paulus woorden.

Waar de Wet nog werd gehandhaafd door een Koninklijke rechtbank, terug naar de bron is als een terugkeer naar het vaderlijk huis. Hoe vaak spreken we ook niet over een thuiskomen, eindelijk thuis, in de woorden van Henri Nouwen. Het is ons gegeven ons eindeloos te herinneren vanwaar we komen.

De (oude) Wet daarentegen houdt je door te accepteren, te gehoorzamen en daardoor je plicht te doen. De Christelijke wet betekent: heb lief, geloof in God en je kunt niet anders dan als de Zoon willen zijn. De focus verspringt van plichtsgetrouwe gehoorzaamheid naar een antwoord van liefde. De christelijke gehoorzaamheid wordt niet opgedrongen of opgelegd, maar laat zich van binnenuit kennen. God dienen wordt hiermee volstreekte vrijheid. God te dienen impliceert vrijheid, cui servire regnare est. Dan gehoorzaamt de mens niet meer als aan een uiterlijk gebod en als een poging om zichzelf tot volmaaktheid te dwingen, maar omdat hij in Christus eenvoudig niet anders kan! Anders gezegd: "Aan God gebonden en van de mensen (en uiterlijke banden) vrij".

Wie kan dit, durft deze weg aan. Paulus zelf zal later duidelijk genoeg tonen dat een christen ook in de gevangenis vrij kan zijn! Dat hebben in onze tijd Dietrich Bonhoeffer, Nelson Mandela en Etty Hillesum evenzo gedaan.

Het is een weg, het was Christus, het was Boeddha's weg. Misschien arriveren we nooit, maar de WEG kunnen we gaan. Zij hebben veel doorstaan, getwijfeld en gewanhoopt, maar na hun transformatie, verlichting, hun kennis met ons gedeeld. Maar boven alles "U bent geroepen vrij te zijn"

Dat waren we in veel opzichten vergeten. In onze geïstitutionaliseerde godsdiensten is dikwijls een passieve conformiteit geslopen. hun iconen worden immers aldus afgebeeld, Christus deemoedig lijdend en Boeddha verstild. Maar beide waren niet passief. Ze hebben geleefd, gezocht, bevraagd, mensen verontrust. Maar de vrijheid die zij brachten werd van ruimte tot een gevangenis, toen ideeën dogma's werden, principes tot regels en initiatieven tot rituelen. Wie had het ook alweer over de Wet? Paulus is zo 2011!

Amen

Ytje Poppinga